

Nro. 43.

**A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRÁLY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.**

Indúlt Bétsből, Kedden Május 28-ik napján, 1811-ik
esztendőben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B é t s .

Azon fényes innepnek nevezetességei között, mellyet itt a' Frantzia követ Gróf *Otto* e' hónap' 20-dikán adott, és a' melyről már irtunk, megjegyzést érdemelnek még a' következők is. —

A' mint a' követségi háznak minden ritka tsemetékkal és virágokkal rakott, és gazdagon megvilagosított kapuja alatt a' hivatalosok bémentek, az udvarnak hátulso részéből egy kis erdő formájú tárgy tünt szemek eleibe. Az erdő narants, borostyan, 's egyéb zöld és jó illatú virágokkal ékeskedő fákból állott, a' hol egész éjjel igen szép muzsikaszó hangzott. A' fák között leg hátul három rendbéli, általlátszólag világoskodó rajzolatok szemléltettek, mellyek közzül

kivált a' középső igen méltóképpen magára von-
ta a' nézőknek figyelmetességket. Ez a' *Duna*
és *Sequána* vizeiket ábrázolta, a' mellyeknek
habjaik özsze elegyedve folytak, 's mintegy
egymásra támaszkodni látszotak. Ezek megett
látszott hátulról fel emelkedve a' föld golyobis-
sának egy része, 's e' felett ismét a' Frantzia és
Austriai Császári Sasok, egy brillant tsillagban
egyesülve lévén, és a' világot a' magok kiterjesz-
tett szárnyok által fedezvén. A' Sequána vizét
egy szép ifú Nympha ábrázolta, a' ki a' kezével
a' következő versekre mutatott:

Sequana Danubiusque simul concordia tandem
Agmina lympharum fausto sub sidere volvunt,
Immunique ferant commercia libera ponto.

Et jam fraternis gaudentes fluctibus urnas

Defendant Aquilae, sutiato fulmine, junctae,

Et foveant amplexae alis tutricibus orbem.

Ezen versek a' föld golyobissan olvastattak.

Mint hogy a' bálnak estvéjén sokak nem lát-
hatták ezen Felséges készületeket, tehát még az
után néhány ezer czédulákat osztatott-ki a' követ
úr ő Exc.ja Bétsben, a' mellyeknél fogva 23-dik-
ban mind ezeket a' pompás készületű szobákat
a' szálával egyetemben, meg lehetett látni.

* * *

Bétsi volt órásmester *Dégen*, a' ki azon
mesterségnek gyakorlását abba hagyván több esz-
tendőktől fogva a' repülésnek mesterségét gya-
korolja, 's azt már meglehetősen tökéletességre is
vitte, tegnap estvéli 7½ órakor ismét repülés ál-
tal gyönyörkedtette a' Bétsieket, a' tűzjáték' hel-
lyén. Szép idő lévén sok nézője és szép jöve-
delme volt. A' Császári Hertzegek is megjelenni

méltoztattak nézésére. Miből álljon repülő alkotmánya, már más alkalmatossággal hosszasan megirtuk, t. i. egy levegő golyóbisból, néhány az alá alkalmaztatott rúdakból, és két különbözőkülömbféle színű, tsikos tafotából való árnyéktaró formájú, oly módon egymásba ragadva, 's a' mondott rudaknak felső végekhez alkalmaztatva és kifeszítve lévő szárnyakból áll, hogy ezeket a' mester, a' maga kezének és lábának segédeme által, a' rudakat nyomván, mint a' madár a' szárnyait, mozgathatja. Egy rúdnak neki könyököl, a' másiknak a' két lábait veti; 's úgy dolgozik, ha felfelé akar emelkedni. A' szárnyai úgy látszanak megszíról, mintha a' két vállai-ból nőttek volna ki. A' levegő golyóbis nem lévén egészszen, megfeszülve, nintsen éppen annyi ereje, hogy az alája köttetve lévő alkotmánt az emberrel együtt a' földről felemelhesse: mihelyest pedig a' szárnyak által segittetik, azonnal megriadul felfelé. Ha a' szárnyak nem mozognak, természet szerént lefelé kezd szép lassan botsátkozni. Vagy ha tsak igen kevéssé mozognak, mintegy megállani látszik a' levegőben az egész madár. Annyibau valóságos igazságot mond a' mester a' maga nyomtatásban ki adott hirdetésében, hogy t. i. azt megmutatja, hogy ő parantsól a' levegő golyóbisnak, és nem ez neki. Ha még azt is ki mesterkedheti, hogy a' levegői golyóbisnak annyiban is ő parantsolhat, hogy az nem a' szélnek, hanem neki, vagy az ő szárnyainak engedelmeskedni: már ekkor megérdemli, hogy Bétsben egy ember se maradjon, mind a' Práterbe az ő nézésire menjen, a' melly eránt most is ígéretet tenni láttatott, de nem telyesithette.

Török Birodalom.

Az Erdélyből Szebenből Május 13-dikán indult levelek szerint az apróbb öszszetsapkodások ismét elkezdődtek a' Törökök és az ő ellenségeik között a' Dunántúl lévő vidékeken. Két önként vállalkozott csoportoknak vezérek Gutschuk-Aly és Giaur-Hassán, valami 3 mértföldnyi távolságra előre nyomúlni bátorkodván Rustschuk vára melié, ott az Orosz szélső vigyázókkal öszsze kaptak, néhány Kozákot leöldöstek, néhányat pedig elfogtak és elvittek. Ez a' történet arra indította a' Rustschukban lévő Orosz őrző sereget, hogy a' várból kijóvn Lógerbe szálljon, a' honnét mind a' szélső vigyázóknak könnyebben segítséget küldhet, ha kívántatik, mind pedig egésségesebb levegőt szív.

A' Serbiaiak is tettek már ismét egy újabb próbát a' Törökökkel, melyben mint mondják az utólsok voltak a' győzedelmesek. De nem iratik, hogy hol esett a' verekedés: tsak azt mondják, hogy a' történet után azonnal számosabb seregek indultak útnak a' Serbiai szélső vigyázóknak tanyáik felé.

Frantzia Birodalom.

Páris, Május 12-dikén. *Illiriának* új organizáltatása, új elintéztetése, kijöve a' mai Monitörben, és 271 tikkelyekből áll. Hét tartományokra vagy Provintziákra osztátott-fel az egész Frantzia Illiria, u. m.: — 1) Karniolia; ebben vagnak Leybach, Neustadt, Adelsberg — 2) Karinthia; ebben vagnak Villach, Lienz — 3) Istria; ebben vagnak Triest, Göröz, Capo d'Istria, Rovigno — 4) Polgári Horváth ország; ebben vagnak Carlstadt, Fiume, Zengg — 5) Dalma-

tzia; ebben vannak Zara, Spalatro, Sebenico, Macarsca, Lesina — 6) Ragusa; ebben vannak Ragusa városa, Cattaro, Cursula; — 7) Katona Horváth ország, 6 Regiment lakosokkal.

Az igazgatást folytatják egy Kormányozó, egy Fő Számtartó, és egy fő Törvényes-Bízto. — Egyenesen a' Kormányozó alá vannak vettve a' tengeri és szárazon való katonai erő, a' nemzeti gárdák, a' belső bátorságra ügyelő tsoportok, ki vétetvén a' fegyveres seregek akkór, midőn armádiába gyűjtetnek össze. — A' Leybachi, Triesti, Zarai, Ragusai és Karlstadti Polgármestereknek kineveztetéseket magának tartotta-fenn a' Császár; a' többieket a' Kormányozó nevezi. Ővé a' Politziai fő vigyázás; ő vizálja a' Frantzia ország felé és a' külső országokra szolló passusokat. Minden Patenseket és egyéb közönséges Actákat a' Császár nevében ad-ki. Ő tudósítja a' Frantzia Ministerek közzül mindeniket, a' kinek-keze alá tartozó dolgokról. Illiriának közönséges állapotja felől minden hat hónapok alatt egyegy közönséges előadást tartozik a' Frantzia Országlószékhez Párisba küldeni. — A' fő Számtartó és fő Törvényes-Bízto a' Kormányozó vigyázása alatt folytatják hivataljokat. A' fő Számtartó nem avathatja magát a' Törvényes-Bízto dolgaiba: valamint ez sem a' Számtartónak dolgaiba, t. i. a' Finantziai tárgyakba. A' fő Számtartó alá tartoznak egy közönséges Bévevő (Preceptor), és egy kiadó, vagy Fizető.

Az Illyriai Státus jövedelme a' folyó 1811-ik esztendőben 10 — a' költség, vagy kiadás pedig 6 millió és 600 ezer Frankra határozott. A' Frantzia Kalandárium és Conscriptio bévitetett.

Spanyol Ország.

A' Párisi Monitörben ilyen kifejezések fordulnak elő a' Kadixi környúlállásokról: — „

A' Chichlanai verekedés után néhány napok múlva seregeket küldött-el a' Bellunói Hertzeg (M. Victor) azon insurgens csoportok ellen, a' mellyek Medina Sidonia körül tartózkodtak. Ezen insurgensek tökéletesen megverettettek, elszélesztettek, és a' város tőlök visszavéttetett. A' Kadix ostromoltatásához kívántató készülétek ismét kettőzött hathatossággal tétettetnek, és az arra való ágyúzás és bómბihányás folytattatik. Bateriaink oly erőssen tüzeltek által az Anglusokra, hogy az ő hajóik azon öblöket, a' hol vasmatkáiknak kedvező helyek volt, elhagyni kén-telenítettvén, más nem ilyen kedvező öbölbe kellett menniek; a' hol a' Mártzius 27-dikétől fogva 29-dikéig kegyetlenkedett szélvész őket meglepven, valami 150 kissebb nagyobb hajóiknak vasmatkaköteleiket elszaggatta, 's magokat a' hajókat a' kösziklákhoz tsapkodta, a' hol fene-ken akadoztak. —

„Kadixban egyéberánt nagy meghasonlás kezdett uralkodni az Anglusok és Spanyolok között. Azok azt vetik ezeknek szemekre, hogy őket a' Chicklanai tsatában nem sigetették. Hasonlóval vádolják a' Spanyolok az Anglusokat. Igaz a', hogy az Anglus és Spanyol egyesült armádia 22,000 emberből állott; az is igaz, hogy ezen armádiának egygyik tsapatjának elején a' Spanyolok állottak, és jól verekedtek; az is igaz, hogy ezen tsatában 2000 embert 's néhány zászlót veszttettek: tehát annak is ellene mondhatat-

lanúl igaznak kell lenni, hogy ott kellett nékiek is a' tsatában lenni. —

„Semmi nem characterizálja jobban a' jelenvaló időt (igy végzi ezen jegyzéseit a' Monitör), és semmi nem bizonyítja jobban az Anglusoknak az ő tsalardságra való hajlandóságokat, mint az a' szemérmertlenség, a' mellyel az e' féle otromba hazugságokat, a' mellyeket ilyen sok szemmel látott tanuk megtzáfolnak, hivatal szerént való módon kihirdetnek. Az Angliában kijövő hadi tudósításoknak még a' leg kisebbeknek sem lehet hitelt adni: ott mind ezek politikai célzással íródnak-ki, és nagy gondal elitkoltatik az Anglus nép' szemei előtt annak a' tsatának veszedelmes volta, a' melybe az keveredve van.

Német Ország.

Norinbergából írják, hogy oda olyan tudósítások érkeztek Szakszoniából, hogy ott olyan hír indult, és naponként hitelesül, hogy Erfurtban ismét nagy Monárkhák fognának együtt való tanátskozás végett megjelenni. Számát az ott megjelenendő Monarkháknak háromra teszik.

Hamburg, Május 10-dikén. Nagy figyelem-tességgel várják mindenek az Északi Európai partokon, hogy mit vihet az idén véghez ezen partok mellett az Anglusok iparkodása azon rettenetes vigyázás mellett, mellyel erántok mindenütt vannak. Antverpiától fogva az Albis torkáig olyan sűrűen meg vannak a' partok Frantzia katonákkal és vámosokkal rakattatva, hogy oda nem tsak hogy valami árúportékát, de tsak egy levelet is bajosan lophet-bé valaki a' leg nagyobb mesterséggel is. Hasonló szoros vigyázást rendelt a' Meklenburgi országlószék a' maga part-

jain. Az Odera torkátúl fogva Mémelig Pruszsus katonaság áll mindenütt. Az Orosz és Svétziai portokon mindenütt hasonló kórdon van egy kikötőhelytől fogva a' másikig vonnatva. Hova köt-ki a' száraz Európai portok mellé már most (a' Török Birodalmat, Portugalliát, 's némelly Spanyol vidékeket kivévén) tsak egy Anglus bárka is? Hol pattan-el ez a' feszes állapot? vagy hol és mikor végződik-el? ez igen nagy figyelmeteséget érdemlő kérdés.

Elegyes Tudósítások.

Rotterdámban Május 7-dikén valami Hollandiai Conscriptus tsoportok vitettetvén által a' tenger partok felé, valami lármát okoztak ott: de nem lett semmi nagy következése. Hathatós eszközök vétetődven elő, hamar helyre állott a' tsendesség. Amsterdámban mostanában ismét elegendő katonaság van, melyre nézve semmi újabb zendüléstől nem lehet tartani.

Hiradás.

Pesti nemzeti könyvtáros Kiss István Úrnál még a' következő könyvek is találtaknak.

Mohammed élete, és históriája, melly magába foglallya egy tökéletes rajzát az ő töllök ki gondolt vallásnak, annak megfundálásának, 's terjesztésének, az ő hadakozásaival, 's azok közt esett leg nevezeteseb történeteivel egyben. — Fordította Kováts Sámuel. 8. Kötve 3 for. 30 kr.

Schönbauer kurze Anleitung zum Lesen und Schreiben für angehende Lehrlinge, wodurch ihnen selbes in zwey Monathen auf eine sehr leichte Art gründlich beygebracht werden kann. 8. Gebunden 2 fl. 15 kr.